

Αειφορία: Εργαλείο για την ενίσχυση της Αγροτικής Πολιτικής

Δρ Ειρήνη Τζουραμάνη, Γεωργοοικονομολόγος
Ινστιτούτο Αγροτικής Οικονομίας και Κοινωνιολογίας

Τα τελευταία χρόνια γίνεται έντονη συζήτηση για την αειφορία και τη βιωσιμότητα των αγροτικών συστημάτων παραγωγής. Κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα η ανθρωπότητα βελτίωσε την αγροτική παραγωγή με την εισαγωγή διαφόρων καινοτομιών που αφορούσαν μηχανήματα, εφόδια/εισροές (φυτοφάρμακα, λιπάσματα) και μέσω της γενετικής βελτίωσης του φυτικού και ζωικού κεφαλαίου. Ωστόσο, αν και η παραγωγή αυξήθηκε σημαντικά, παρουσιάστηκαν έντονα προβλήματα και πιέσεις στους περιβαλλοντικούς πόρους. Σημαντικά ευρήματα των ερευνητών δείχνουν ότι το μοντέλο αυτό παραγωγής δεν μπορεί να έχει μακροπρόθεσμο ορίζοντα γιατί χάνει τη λειτουργικότητά του. Συνεπώς, θεσμικά όργανα, τόσο στην Ευρώπη, που ασχολούνται με θέματα αγροτικής πολιτικής όσο και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου υιοθετούν συμφωνίες, οι οποίες αποσκοπούν στον μακροπρόθεσμο ορίζοντα παροχής αγαθών και υπηρεσιών, που προέρχονται από τη γεωργία, δίνοντας έμφαση στην οικονομική βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων αλλά και τη διατήρηση και ποιότητα των φυσικών πόρων.

Όταν λέμε αειφορία στη γεωργία και σκεφτόμαστε μια γεωργική εκμετάλλευση, αυτή θα πρέπει να παρουσιάζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: να είναι οικονομικά βιώσιμη, να διατηρεί σε καλή κατάσταση ή να βελτιώνει το περιβάλλον (νερό, αέρα, έδαφος) και να προσφέρει καλή ποιότητα ζωής στην αγροτική οικογένεια.

Είναι φανερό ότι η αειφορία είναι μια έννοια πολυδιάστατη, έχει δυναμικό χαρακτήρα και σύνθετα χαρακτηριστικά. Απαιτεί μια ολιστική προσέγγιση για να έχει μακροχρόνιο ορίζοντα. Χρειάζεται συνεργασία πολλών διαφορετικών επιστημονικών πεδίων για να γίνει η σύνθεση και παρουσίαση μια ολοκληρωμένης εικόνας της έννοιάς της. Η αξιολόγησή της αποτελεί μία πρόκληση για τους ερευνητές, τους σχεδιαστές των αγροτικών πολιτικών αλλά και για τους ίδιους τους παραγωγούς.

Παρατηρείται έντονη προσπάθεια για το σχεδιασμό των διαστάσεων της αειφορίας, που θα μπορούν να προσδιορίσουν τις πιέσεις που ασκούνται στα διάφορα συστήματα παραγωγής λόγω των αλλαγών στην αγροτική πολιτική, τις κλιματικές αλλαγές και στις αλλαγές που παρατηρούνται στη ζήτηση των καταναλωτών για τα αγροτικά προϊόντα. Φορείς όπως Ευρωπαϊκή Ένωση, FAO, OECD, μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, ερευνητικά ινστιτούτα προσπαθούν να σχεδιάσουν τους κατάλληλους δείκτες για να μπορούν να αξιολογούν και να εφαρμόζουν κατάλληλες στρατηγικές, οι οποίες θα βελτιώνουν την αειφορία των συστημάτων παραγωγής και της υπαίθρου.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα FLINT – Farm Level Indicators for New Topics in Policy evaluation (<http://www.flint-fp7.eu>) που χρηματοδοτείται από το 7^ο Πλαίσιο ΚΒΒΕ-2013.1.4-12 έχει βασικό στόχο να προσδιορίσει διαστάσεις της αειφορίας των παραγωγικών συστημάτων για την ενίσχυση της Αγροτικής Πολιτικής της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, στόχος του προγράμματος είναι ο εντοπισμός των κατάλληλων δεικτών αειφορίας σε επίπεδο εκμετάλλευσης, οι οποίοι θα αξιοποιηθούν για την αξιολόγηση μέτρων αγροτικής πολιτικής. Δημιουργία ενός πιλοτικού δικτύου εκμεταλλεύσεων από διαφορετικούς κλάδους παραγωγής και από διαφορετικές χώρες μέσω του οποίου θα μπορέσει να αναμορφωθεί το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης της ΕΕ με νέους δείκτες σε θέματα σχετικά με την αειφορία, την καινοτομία, τη συμβουλευτική και κοινωνικά θέματα των αγρωτών. Με την ολοκλήρωση αυτού του προγράμματος θα είναι δυνατή η διάχυση της σχετικής πληροφόρησης που μπορεί να δώσει τις κατάλληλες κατευθύνσεις για μια αειφόρο παραγωγή τόσο στους ίδιους τους γεωργούς, όσο και στους εμπλεκόμενους στο χώρο της αγρο-διατροφής. Επίσης, διευκολύνει τον εντοπισμό σημείων προς βελτίωση στον σχεδιασμό πολιτικών, στον καθορισμό αποτελεσματικότερου τρόπου κατανομής των χρηματοοικονομικών πόρων και στην εφαρμογή κατάλληλων περιβαλλοντικών και κοινωνικών πολιτικών για την επίλυση προβλημάτων της γεωργίας.

Στην ομάδα υλοποίησης του Προγράμματος αυτού συμμετέχουν φορείς από 9 χώρες (Ινστιτούτο Αγροτικής Οικονομίας

και Κοινωνιολογίας, ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, Ελλάδα, Agricultural Economics Research Institute LEI Wageningen DLO Ολλανδία, INRA Γαλλία, ZALF Γερμανία, Teagasc Ιρλανδία, AKI Ουγγαρία, IERIGZ-IPB Πολωνία, MTT Φινλανδία και INTIA Ισπανία). Κατά την έναρξη του προγράμματος προσδιορίστηκαν οι ανάγκες και τα κενά που υπάρχουν στην αξιολόγηση μέτρων αγροτικής πολιτικής (WP1). Πιο συγκεκριμένα, προσδιορίστηκαν οι μελλοντικές ανάγκες για την αξιολόγηση πολιτικών με ιδιαίτερη έμφαση στην ΚΑΠ 2014-2020 και στους στόχους του πλαισίου Ευρώπη 2020. Στη συνέχεια οργανώθηκαν ομάδες από κάτω προς τα πάνω των εμπλεκόμενων φορέων και προσδιορίστηκαν οι σχετικοί δείκτες που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση πολιτικών (WP2). Παράλληλα, δημιουργήθηκε μια κεντρική βάση δεδομένων που αποθηκεύει τις σχετικές πληροφορίες από την έρευνα του πεδίου. Δημιουργήθηκαν κατάλληλα λογισμικά για την ανάλυση/επεξεργασία των σχετικών πληροφοριών (WP3). Ο κεντρικός στόχος του προγράμματος είναι η συλλογή των πρωτογενών δεδομένων από ένα δείγμα 1.000 περίπου εκμεταλλεύσεων στην ΕΕ, και στη συνέχεια η ανάλυση των στοιχείων για τον υπολογισμό των διαφόρων δεικτών της αειφορίας.

Ενδεικτικά, οι δείκτες αειφορίας, όπως αποτυπώνονται και στα διπλανά διαγράμματα, σχετίζονται με την οικονομική διάσταση, την περιβαλλοντική διάσταση και την κοινωνική διάσταση.

Οι δείκτες που αφορούν την οικονομική διάσταση σχετίζονται με το εισόδημα, την κερδοφορία, την αποδοτικότητα, το βαθμό καινοτομίας της εκμετάλλευσης, τη χρήση ετικετών ποιότητας (βιολογικό, ΠΟΠ, ΠΓΕ κ.ά.), τον τρόπο εμπορίας των προϊόντων (μέσω ομάδων παραγωγών, βραχείες αλυσίδες κ.ά.), τη χρήση συμβολαιακής γεωργίας και τους τρόπους διαχείρισης κινδύνου.

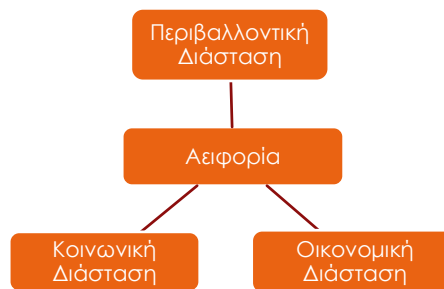
Οι κοινωνικοί δείκτες αφορούν τις συμβουλευτικές υπηρεσίες που χρησιμοποιούν οι γεωργοί, το επίπεδο εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, το καθεστώς ιδιοκτησίας, την κοινωνική τους ενσωμάτωση, την απασχόληση και τις συνθήκες εργασίας, την ποιότητα ζωής και τη λήψη αποφάσεων και τέλος το βαθμό κοινωνικής διαφοροποίησης.

Οι δείκτες που αφορούν την περιβαλλοντική διάσταση σχετίζονται με τη χρήση φυτοφαρμάκων, τη θρεπτική ισορροπία, την ενέργεια, τη χρήση νερού και τις πρακτικές άρδευσης και τη διαχείριση της γης. Στο θέμα της διαχείρισης της γης εξετάζονται πληθώρα δεικτών, όπως το ποσοστό οργανικής ύλης, ο τρόπος διαχείρισης της νιτρορύπανσης, οι εκπομπές αερίων του διοξειδίου του άνθρακα ανά κιλό προϊόντος και ανά εκτάριο, η διάβρωση του εδάφους και ο πολυτεμαχισμός των αγροτεμαχίων.

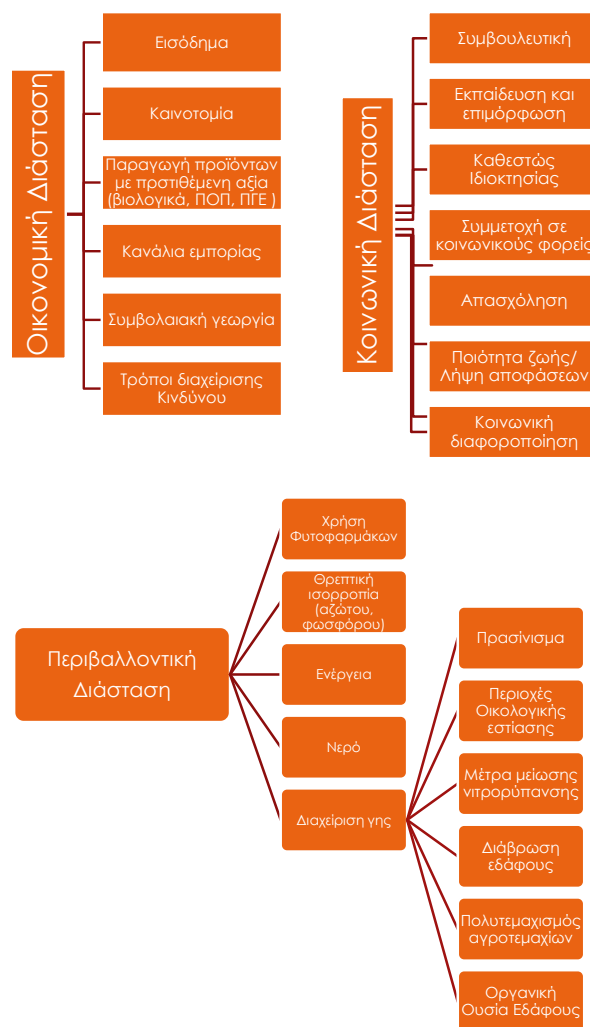
Οι υπό μελέτη κλάδοι για την Ελλάδα αφορούν εκμεταλλεύσεις ελαιοκομικής κατεύθυνσης, εκμεταλλεύσεις με μόνιμες φυτείες, αροτραίες εκμεταλλεύσεις και εκμεταλλεύσεις με κατεύθυνση την αιγοπροβατοτροφία, συνολικά 125 εκμεταλλεύσεις. Το πρόγραμμα βρίσκεται στη φάση της ανάλυσης των δεδομένων και στον προσδιορισμό των δεικτών αειφορίας. Στη συνέχεια, όπως ήδη αναφέρθηκε, βασικός στόχος του προγράμματος FLINT είναι να μεταφέρει την πληροφόρηση που θα συλλεχθεί για τους νέους δείκτες ώστε να αξιοποιηθούν στην αξιολόγηση των μέτρων πολιτικής στον αγροτικό τομέα.

Κλείνοντας, το Ινστιτούτο Αγροτικής Οικονομίας και Κοινωνιολογίας θα προσπαθήσει τα επόμενα χρόνια να δημιουργήσει ένα Δίκτυο Αειφορίας για βασικούς κλάδους της ελληνικής γεωργίας, το οποίο θα έχει ως στόχο την αξιοποίηση της τεχνογνωσίας

που έχει αποκτηθεί από το συγκεκριμένο πρόγραμμα, συμβάλλοντας στην αειφόρο ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας.

Οι άξονες της Αειφόρου Ανάπτυξης των Εκμεταλλεύσεων.

FLINT Farm Level Indicators for New Topics in Policy Evaluation, Δείκτες Αειφορίας σε επίπεδο αγροτικής εκμετάλλευσης για την αξιολόγηση μέτρων αγροτικής πολιτικής <http://www.flint-fp7.eu>

FLINT – 613800, FP 7, KBBE-2013.1.4-12

Επιστημονικά Υπεύθυνα Ελλάδα: Δρ Ειρήνη Τζουραμάνη, Αναπληρώτρια Ερευνήτρια